הלכות אישות פרק יז

פרק יז: קדימה בין שעבודים בגביית הכתובה

קדימה בגביית הכתובה

קדימה בין נשים רבות

א.

מי שהיה נשוי נשים רבות ומת - כל שנישאת בתחילה קודמת ליטול כתובתה.

ואין אחת מהן נוטלת אלא בשבועה.

ואין לאחרונה אלא מה ששיירה שלפניה, וגם היא נשבעת, ונוטלת השאר.

קדימה בין חוב לכתובה

וכן, אם היה עליו שטר חוב,

אם החוב קדם - גובה בעל חוב תחילה.

ואם הכתובה קדמה - גובה האשה תחילה, והשאר לבעל חוב:

ב.

במה דברים אמורים? בשהיתה הקרקע שבאו לגבות ממנה קנויה לו בשעת הנישואין ובשעה שלוה, הוא שהדין נותן שכל הקודם שטרו זכה תחילה.

אבל אם נשא נשים זו אחר זו, ולוה בין קודם נישואין בין אחר נישואין, ואחר שנשא ולוה קנה קרקע - כולם חולקין כאחת, ששעבוד כולם כאחד בא, שבשעה שקנה היה משועבד לכל, ואין כאן דין קדימה:

ג.

וכן, אם היה זמן הכתובות והשטרות כולן יום אחד, או שעה אחת במקום שכותבין שעות - חולקין כאחת, שאין שם קודם.

אין קדימה במטלטלין

ולעולם כל שקדם וזכה במיטלטלין כדי חובו או כדי כתובה - אין מוציאין מידו, שאין דין קדימה במיטלטלין:

קדימה מבלי זמן

אשה ובעל חוב

ד.

מי שגירש את אשתו ועליו שטר חוב, ובא בעל חוב והאשה לגבות, והיו לו מעות וקרקע כדי החוב והכתובה - בעל חוב נוטל המעות, והאשה גובה כתובתה מן הקרקע.

ואם אין לו אלא קרקע שאין בה כדי להגבות שניהם, ולא היה בה דין קדימה - נותנין אותה לבעל חוב, ואם נשאר לאשה כלום - תיטול, ואם לאו - תידחה מפני בעל חוב, שהרי בעל חוב הפסיד והוציא מעותיו, והאשה לא חסרה דבר, שיתר מה שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להינשא:

ה.

וכן, מי שמת והניח אשה ובעל חוב וקרקע שאין בה דין קדימה - האשה נדחית מפני בעל חוב, והוא גובה כל חובו תחילה.

ו.

וכיון שתיקנו הגאונים שתגבה האשה ובעל חוב מן המיטלטלין, והדבר ידוע שאין דין קדימה במיטלטלין, אם לא הניח מיטלטלין כדי ליתן לשניהם - נותנין לבעל חוב כל חובו תחילה, ואם נשאר לאשה מה שתיטול בכתובתה תיטול, או תידחה:

ז.

היו כתובין בכתובתה נכסי צאן ברזל, וטענה שאבדו או שלקחן הבעל - הרי היא בנכסי צאן ברזל שלה כשאר בעלי חובות, ונשבעת שלא לקחה אותן ולא נתנה ולא מחלה, וחולקת עם בעלי חובות:

כשאין קדימה

ח.

מי שמת או גירש, ויש לו נשים רבות, ואין שם דין קדימה, ואין לו כדי כל הכתובות, כיצד חולקות?

רואין,

אם כשייחלק הממון על מנין הנשים יגיע לפחותה שבהן כדי כתובתה או פחות - חולקות בשוה.

ואם היה הממון יתר על זה - חולקין ממנו כדי שיגיע לפחותה שבהן כשיעור כתובתה, וחוזרות וחולקות את המותר בין הנותרות על הדרך הראשונה:

ח.

כיצד? מי שהיה נשוי ארבע נשים,

- כתובתה של ראשונה ארבע מאות ,
- ושל שניה שלש מאות ,
- ושל שלישית מאתים ,
- ושל רביעית מאה ,
- נמצא הכל אלף ,

וגירש כולן או מת,

אם הניח ארבע מאות או פחות - חולקות כולן בשוה, וכל אחת נוטלת מאה או פחות:

ט.

הניח שמונה מאות - אם תחלק בין כולן בשוה, נמצאת הרביעית נוטלת מאתים, והרי אין בכתובתה אלא מאה. אלא כיצד עושין? לוקחין ארבע מאות וחולקין אותן ביניהן בשוה מאה מאה, ונמצאת הרביעית נטלה כדי כתובתה והלכה לה:

י.

ונשאר כאן ארבע מאות, ושלש נשים, שביד כל אחת משלשתן מאה. אם תחלק הארבע מאות בין שלשתן בשוה - נמצאת השלישית נוטלת מאתים ושלש ושלשים ושליש, והרי אין בכתובה אלא מאתים, לפיכך לוקחין מארבע המאות שלש מאות וחולקין בין שלשתן בשוה, שנמצאת השלישית נטלה מאתים שלה והלכה לה:

י.

ונשאר כאן מאה ושתי נשים. חולקין את המאה בשוה בין ראשונה ושניה. נמצא ביד הראשונה מאתים וחמישים, וכן ביד השניה, ונמצא ביד השלישית מאתים, וביד הרביעית מאה.

ועל דרך זו חולקות לעולם, אפילו הן מאה:

ערב

ט.

הערב לאשה בכתובתה, אף על פי שקנו מידו - אינו חייב לשלם, שמצוה עשה, והרי לא חיסרה כלום.

ואם ערב של כתובת בנו הוא, וקנו מידו - חייב לשלם, שהאב בגלל בנו משעבד עצמו, וגומר ומקנה.

קבלן

וקבלן של כתובה - חייב לשלם, אף על פי שלא קנו מידו.

ואי זה הוא קבלן? זה שאמר לאשה, "הינשאי לזה ואני נותן כתובה זו". אבל אם אמר לה, "אני ערב כתובה זו", "אני פורע כתובה זו", "אני חייב בה", וכיוצא בזה - פטור, אלא אם כן היה אביו:

ט.

המגרש את אשתו - ידירנה הנייה, ואחר כך תיפרע מן הקבלן או מאביו אם היה ערב, שמא יחזירנה, ונמצאו עושין קנוניא על נכסיו של זה.

י.

וכן, המקדיש נכסיו, וגירש את אשתו - ידירנה הנייה, ואחר כך תיפרע מן הפודה מיד ההקדש, שמא יעשו קנוניא על ההקדש.

אבל המגרש את אשתו ובאה לטרוף מן הלקוחות - אין מחייבין אותו להדירה, אבל נשבעת וטורפת, ואם רצת תחזור לבעלה, שכבר ידעו הלקוחות שיש עליו כתובת אשה, והם הפסידו על עצמן שלקחו נכסים שתחת שעבודה:

טירוף מלקוחות

יא.

הבעל שמכר נכסיו, ואחר כך כתבה אשתו ללוקח "דין ודברים אין לי עמך", והסכימה למעשיו, אף על פי שקנו ממנה - הרי זו טורפת, שלא כתבה לו אלא כדי שלא יהיה בינה ובין בעלה קטטה, ויש לה לומר, "נחת רוח עשיתי לבעלי".

אבל אם קנו מיד האשה תחילה שאין לה שעבוד על מקום זה, ואחר כך מכר אותו הבעל - אינה טורפת אותו:

יא.

וכן, אם מכר הבעל, ואמר לאשתו לכתוב ללוקח "דין ודברים אין לי עמך", ולא כתבה, ולא הסכימה למעשיו, ונפסד המכר, וחזר הבעל ומכר לאיש אחר, בין אותה השדה בין שדה אחרת, ואחר שמכר הבעל הסכימה למעשיו, וקנו מידה שאין לה שעבוד על שדה זו - אינה יכולה לטרוף, שאינה יכולה לומר "נחת רוח עשיתי לבעלי", שהרי בראשונה כשלא רצת לא הלכה כרצון בעלה:

יב.

מי שהיו לו שתי נשים, ומכר את שדהו, וקנו מיד הראשונה שאין לה שעבוד על שדה זו ואינה טורפת אותה מן הלוקח, והיה קנין המועיל שאינה יכולה לטעון בו בנחת רוח עשיתי לבעלי, ואחר כך מת הבעל או גירש שתיהן -

השניה מוציאה מיד הלוקח, שהרי לא קנו מידה ללוקח, והראשונה מוציאה מיד השניה, מפני שהיא קדמה, ולא הסירה שעבודה אלא מעל הלוקח.

וכשתחזור השדה לראשונה - חוזר הלוקח ומוציאה מידה, שהרי קנו מידה לו, וחוזרות חלילה, עד שיעשו פשרה ביניהם:

דיני המכירה מקרקע בעלה

יג.

אלמנה, בין מן הנישואין בין מן האירוסין - נשבעת ומוכרת מקרקע בעלה ונפרעת כתובתה, בין בבית דין מומחין בין שלא בבית דין מומחין, והוא שיהיו השלשה אנשים נאמנים ויודעים בשומת הקרקע.

ואחריות המכר על נכסי יתומים.

אבל הגרושה - לא תמכור אלא בבית דין מומחין.

וכל המוכרת בבית דין - לא תמכור אלא בהכרזה.

ובהלכות הלואה יתבאר משפט מכירת בית דין היאך היא.

אבל המוכרת שלא בבית דין - אינה צריכה הכרזה, ואף על פי שהן שלשה נאמנים ויודעים השומא:

יד.

אלמנה שמכרה קרקע בכתובתה בינה לבין עצמה. אם מכרה שוה בשוה - מכרה קיים, ונשבעת שבועת אלמנה אחר שמכרה.

והוא שמכרה לאחר, אבל אם שמה לעצמה - לא עשת כלום, ואפילו הכריזה:

טו.

היתה כתובתה מאתים, ומכרה שוה מאה במאתים, או שוה מאתים במאה - נתקבלה כתובתה, ואין לה כלום, ובלבד שתישבע שבועת אלמנה.

היתה כתובתה מאה, ומכרה שוה מאה ודינר במאה - מכרה בטל.

ואפילו אמרה, "אני אחזיר את הדינר ליורשים" - מכרה בטל:

טז.

היתה כתובתה ארבע מאות זוז, ומכרה לזה במנה ולזה במנה שוה בשוה, ולאחרון שוה מאה ודינר במאה - של אחרון בטל ושל כולן קיים:

יז.

יש לאשה למכור כתובתה, או ליתנה במתנה.

אם מת הבעל או גירשה - יבוא הלז ויטול.

ואם מתה היא בחיי בעלה, או קודם שנשבעה - אין לו כלום.

יח.

הרי שמכרה מקצת כתובתה, או משכנה מקצתה, או נתנה לאחר מקצתה - מוכרת מקרקע בעלה ותגבה השאר, בין בבית דין מומחין בין בשלשה נאמנין.

ומוכרת לכתובתה אפילו בפעמים רבות, בין בבית דין בין בשלשה נאמנים ויודעין שומת קרקע:

יט.

המוכרת כתובתה, בין לאחרים בין לבעלה - לא איבדה שאר תנאיי כתובה.

ואם היה לה בן זכר - יורש כנגד כתובתה הזאת שנמכרה מנכסי אביו יתר על חלקו, כדין תנאי זה.

אבל המוחלת כתובתה לבעלה - איבדה כל תנאיי כתובה, ואפילו מזונות אין לה עליו.

ומוחלת כתובתה אינה צריכה קנין ולא עדים, כשאר המוחלים שאינן צריכין עדים ולא קנין אלא בדברים בלבד.

והוא שיהיו דברים שהדעת סומכת עליהן, ולא יהיו דברי שחוק והיתול או דברי תימה, אלא בדעת נכונה: